

Een oorlog beginnen

Mia Sol

7 maart 2022

Dit essay werd grotendeels geschreven het eerste weekend na de inval van Rusland in Oekraïne. In de eerste week van maart werd al duidelijk hoe wreed en gewetenloos deze inval was. Mijn verbazing en verontwaardiging werden alsmaar groter n.a.v. beelden van de oorlog. Dit essay vond ik niet meer publicabel want niet kiezen is ook kiezen. Begin juli besloot ik alsnog dit essay openbaar te zetten – tegelijkertijd met een 2de essay “Valt oorlog voeren te begrijpen?”.

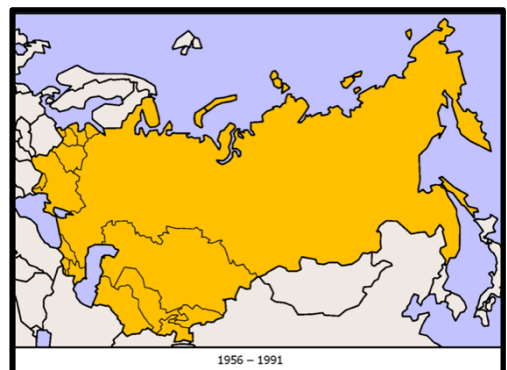
Een oorlog beginnen (essay)

We hebben sinds kort daadwerkelijk een oorlog op ons continent, de eerste deze eeuw. Vreselijk, en ongelooflijk. Dat wat weinig mensen voor mogelijk hielden is gebeurd: Oekraïne wordt niet alleen cyber, maar ook met een legermacht aangevallen. Het is duidelijk dat het één man is die in alle schijnwerpers staat.

Vladimir Poetin zou een **intelligente gekrenkte autocraat** zijn, **die zijn volk iets wil nalaten** en **die wil voortleven in de te schrijven geschiedenis**. Hij zou **toenemend onthecht zijn van gewone burgers en van de realiteiten van de veranderende wereld**. Omdat in een autocratisch bestuur de besluitvorming rechtstreeks van boven komt, volg ik hierna deze eigenschappen en ambities van de Russische president.

Intelligent:

Poetin heeft de geschiedenis van verschillende werelden leren kennen: zowel het Russisch communisme, als het Westers kapitalisme. Zijn grootvader was privé kok voor Vladimir Lenin en voor Josef Stalin en zijn vader was overtuigd marxist-leninist. Poetin studeerde aan de universiteit van Leningrad waar hij in 1975 een proefschrift schreef over de politiek van de Verenigde Staten in Afrika. Zijn belangstelling voor geopolitiek en strategie had hij kennelijk al op 23-jarige leeftijd. Hij heeft inmiddels meer dan 2 decennia ervaring als verheven machthebber van Rusland en voor Rusland. Hij gedraagt zich als een leider: respectvol, beheerst, koelbloedig, en voor een groot deel van de Russen zal hij waarachtig en oprecht lijken (niet liegen) omdat hen selectief nieuws bereikt.

Gekrenkt:

Hoe meer macht hoe eerder het ego gekrenkt kán worden?

Poetin behoudt altijd zijn ‘pokerface’. Als presidentskandidaat in maart 2000 had Poetin eens gezegd te hopen dat Rusland ooit tot het westers bondgenootschap zou toetreden. Na de terroristische aanslag van 11 sept. 2001 zocht hij bondgenootschap met de VS door Bill Clinton te vragen of Rusland ooit bij de NAVO zou kunnen horen. Daarop kwam geen antwoord. Voor Poetin mogelijk een krenking want hem werd geen plek aan een belangrijke

tafel gegund. Vervolgens zag hij zijn invloedssfeer in Oost-Europa afnemen en die van de NAVO en de EU toenemen. Sakashvili zou in 2007 Poetin ernstig beledigd hebben met een openlijke grap over Georgië en Rusland: Poetin vertrok geen spier maar zijn beschermelingen om hem heen wisten niet waar ze kijken moesten. Voor Zelensky kan hij geen enkel respect opbrengen: een volstrekt onervaren politicus, voormalig komediant, die omhoog is gevallen dankzij de media. Dat zo iemand president kan worden moet Poetin zien als een groot nadeel van democratie.

Autocraat:

Poetin zou na de val van de Berlijnse muur gezegd hebben dat de unie (USSR bedoelend?) leed aan de dodelijke, ongeneeslijke ziekte genaamd "verlamming van macht" (paralysis of power). Dat zegt iets over zijn bestuursstijl.

Een autocratie is een regeringsvorm waarbij onbegrensde macht bij een persoon ligt. Een oligarchie betekent dat de macht ligt bij enkelingen [oligos (Gr) betekent weinig en heeft niets te maken oliemagnaten). Poetin zou zijn macht uitoefenen samen met tien vrienden uit zijn KGB-academie-tijd in Leningrad en uit zijn tijd als locoburgemeester van Leningrad. Dankzij Poetin konden deze mensen begin jaren 90 voor kleine bedragen staatsbedrijven opkopen die ze korte tijd later voor het honderdvoudige terug verkochten aan de staat.

In Poetins tweede ambtstermijn werden allen miljardair, als directeuren van staatsbedrijven, in de directie van Gazprom, van de spoorwegen en van de Bank Rossija, als de eigenaren van grote bouwbedrijven en van de pijpleiding consortia. Poetin zelf zou inmiddels beschikken over een vermogen van 200 miljard.

Deze zakelijke en bestuurlijke belangenverstrengelingen en ook het feit dat Poetin zelf puissant rijk is doet mij denken dat eerder sprake is van een autocratie dan van een olichargie.

Willen de Russen Poetin als leider? Onderzoek van CNN op 23 februari liet zien dat 75 % het eens is met de acties van Poetin: 50 % vindt het juist dat Moskou militair geweld inzet om te voorkomen dat Kiev lid van de NAVO wordt en 25 % weet het niet. Slechts 25% vindt militair ingrijpen niet juist.

Zowel Amerikanen als Europeanen willen democratie uitdragen over de rest van de wereld. Daar waar een democratie zich vestigt worden leiders gekozen die pro-westers zijn, én die zelf weer democratie uitdragen. Poetin wil dat niet en zal dat nooit willen. Hij ervaart militaire en economische dreiging door toenaderingen tussen Oekraïne enerzijds, en de NAVO en Europa anderzijds. Wij menen Poetin niet te kunnen vertrouwen. Poetin heeft al jaren geleden geleerd dat het westen niet te vertrouwen is. Na de val van de Berlijnse muur zou zowel door de Amerikaanse als door de Duitse minister van buitenlandse zaken (Baker en Genscher) beloofd zijn aan de leiders van de Sovjet-Unie dat de NAVO daarna geen centimeter oostwaarts meer zou opschuiven. Dit werd niet op schrift gesteld en het wordt door Baker nu ontkend terwijl de Franse minister van buitenlandse zaken zich die belofte wel herinnert, net zoals de toenmalige Amerikaanse ambassadeur in Moskou. Inmiddels kiezen 14 Midden- en Oost Europese landen voor het NAVO-lidmaatschap. Oekraïne en Georgië is het in de Boekarest Verklaring in 2014 op schrift beloofd.

Burgers die in een niet democratisch land opgroei(d)en maar wel deelgenoot zijn van

toenemende welvaart, die burgers lijken weinig problemen te hebben met een gebrek aan het democratisch gehalte van de eigen natie.

Tussen burgers en hun leider(s) bestaat een bewegend evenwicht dat beïnvloed wordt door omstandigheden.

Krijgt een land de leider die het verdient?

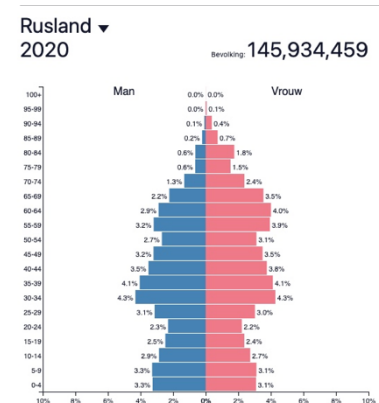
In ons land legde het Sociaal Cultureel Planbureau een jaar of 7 geleden de volgende stelling voor aan een burgerpanel: "Het zou goed zijn wanneer het bestuur van ons land overgelaten werd aan enkele krachtige leiders". Ruim een derde van de ondervraagden was het oneens met de stelling en een derde was het eens met de stelling. De rest maakte het niet zoveel uit. Tegenstanders van krachtige leiders vrezen machtsmisbruik, voorstanders van krachtige leiders hopen op daadkracht. Dat leest bijna als een universele uitkomst.

Poetin wil zijn volk iets nalaten

Enkele gegevens in DESTEP-volgorde:

- **Demografisch (zonder een langsepende oorlog): plaatje**

Rusland telt zo'n 146 miljoen inwoners. De totale bevolking neemt al af maar gaat over 7 jaar sneller afnemen. Russische vrouwen krijgen gemiddeld 1,5 kind. Op den duur is een slinkende bevolking een rem op de economische groei, én: op de bemensing van het Russisch leger. De gemiddelde levensverwachting voor mannen is 66 jaar en voor vrouwen 77 jaar. Poetin haalde zich medio 2018 de woede van burgers op zijn hals toen hij het pensioenstelsel aanpaste omdat het onhoudbaar zou worden. Voor vrouwen is de pensioenleeftijd van 55 jaar naar 60 jaar gegaan en voor mannen van 60 jaar naar 65 jaar. Rusland is overwegend christelijk; kerk en staat zijn niet gescheiden en onafhankelijk. Russisch is de enige officiële taal. Niet onbelangrijk is te vermelden dat er in Rusland zo'n 3,3 miljoen Oekraïners wonen en dat in Oekraïne meer dan 4 miljoen Russen wonen.

- **Ecologisch:**

De zorg voor het milieu wordt toenemend belangrijk. De klimaatdoelen van Parijs vragen om reductie van fossiele brandstoffen en om CO2 belasting. De Russische economie draait voornamelijk op gas- en olieleverantie. De Europese Commissie heeft als strategische visie om tegen 2050 een klimaat-neutrale economie tot stand te brengen. Richting 2050 neemt de maatschappelijke en economische druk verder toe om de opwarming en vervuiling van de aarde te stoppen, en om te komen tot krachtig beleid gericht op innovatie, circulaire economie en duurzaamheid. Als gevolg daarvan zal de economische groei en welvaart van Rusland afvlakken en zal het land achterop geraken. Er is niet een lange termijn Russische visie of strategie bekend op een vervangend verdienvermogen voor de natie en voor de Russische oligarchen.

- **Sociaal**

In oktober 1990 was ik in de gelukkige omstandigheid samen met 5 vrouwelijke academici van Philips een management symposium voor vrouwen in Zurich bij te wonen. Een van de sprekers was Dr. Nina Belyaeva, eertijds werkzaam aan het Institute of State and Law van

de Academy of Science in Moskou.

In de USSR waren volgens haar toentertijd in de samenleving een drietal kloven: een generatiekloof, een ideologische kloof en een informatiekloof. Ze noemde de infrastructuur obsoleet en de wetgeving verouderd hetgeen oorzaak was van instabiliteit. De eerste ondernemers in Rusland moesten grote risico's aangaan. Letterlijk zei ze: "Op dit moment is in de USSR nog weinig te halen", om vervolgens op te roepen tot investeren om een partner 'te maken' opdat de vruchten later wederkerig zouden zijn. Concreet noemde ze voedseldistributie, telefooncentrales, "banking-business" (tot dan toe onbekend voor gewone Russen) en opleidingen/trainingen (m.n. in leidinggeven en management). Wat betreft de voedselvoorziening zei ze: we oogsten voldoende maar we zijn niet in staat om het op tafel te brengen vanwege slechte infrastructuur. Andere citaten: "Ondernemers hebben de garantie dat het nooit meer "het oude systeem" wordt; de mensen zijn de afgelopen 5 jaar al te zeer veranderd". En: "Rusland gaat sneller dan de rest van de USSR omdat Rusland meer 'resources' heeft en daardoor meer kansen.

Wat betreft hedendaagse sociale verhoudingen:

Sinds het communisme werd losgelaten eind jaren 80, is het sociaaleconomisch stelsel veranderd. Er ontstond een nieuwe rijke elite van zakenmensen, terwijl meer welvaart (minder armoede) voor het grootste deel van de bevolking veel later kwam. Het verschil tussen rijk en arm is vrijwel nergens ter wereld groter en dat verschil neemt alleen maar toe. In 2015 had de rijkste 10% van het land 87% van alle rijkdom in handen, met 70% in handen van de rijkste 1%. Volgens de Transparency-International is Rusland een van de meest corrupte landen ter wereld. In 2019 stond het land op de 137ste plaats op een lijst van 180 landen.

- **Technologisch:**

Het onderwijs in Rusland zou goed tot zeer goed zijn. Volgens TIMMS 2019 is er beleid op onderwijskwaliteit.

Rusland is met 17.098.246 km² over 11 tijdzones het grootste land ter wereld. Spoorwegen zijn lang en daarom kostbaar in onderhoud. Rusland heeft een ruimtevaartprogramma (al in 1961 de 1ste ruimtevaarder) en eigen satellieten. De Russen hebben een eigen antisatellietwapen getest medio november 2021 waarop verontwaardiging kwam van NASA-astronauten omdat het puin hen in gevaar had kunnen brengen.

Er loopt een programma Exo-Mars-missie met 2 deelprojecten: een Europese Marsrover en een Russische Marslander. Waar bundeling van krachten een gedeeld belang diende, zo is deze oorlog een 'gamechanger' voor dit project en wordt het een verdelend belang. Een toekomst met nog meer competitie in en om de ruimte? Rusland is een grote kernmacht.

- **Economisch:**

De Russische economie is disproportioneel afhankelijk van de olie- en gasproductie. In 2021 was deze goed voor ruim 55% van de uitvoer en voor 45% van de federale begrotingsinkomsten (9 triljoen Russische roebel).

Daarnaast is Rusland een groot graanexportland: 's werelds grootste tarwe exporteur. Een deel van het overschot op de betalingsbalans staat uit als internationale reserves. Eind 2018 ging dat om 500 miljard. Dat jaar had Rusland een BBP van ongeveer 3x dat van Nederland. Door toenemende welvaart wordt binnenlandse consumptie ook een

economische factor van betekenis.

Omdat de rijke oligarchen een sterke invloed hebben op de gehele economie is het voor kleine ondernemers die afhankelijk zijn van leningen en relaties lastig om succesvol te ondernemen. Als gevolg van een gebrek aan investeringsmogelijkheden en als gevolg van politieke onzekerheid bestaat aanhoudend een kapitaalvlucht.

Het banksysteem zou onvoldoende functioneren volgens de Wereldhandelsorganisatie.

Poetin zou ingezet hebben op het creëren van een geheel nieuw betalingsstelsel.

China heeft Russisch olie en gas enkele decennia langer nodig dan Europa. De VS heeft de Russen niet nodig dankzij eigen technologische vooruitgang bij het delven uit eigen bodem.

- **Politiek:**

Rusland heeft vanaf 1918 een algemene kieswet. Er zijn parlementsverkiezingen en de president wordt gekozen. Formeel geldt een meerpartijstelsel. Poetin staat voor “Verenigd Rusland”, een centrumrechtse partij. Daarnaast zijn er nog een 3-tal kleine partijen.

De ideologie was het communisme. Gorbatsjov en na hem Jeltsin hebben veranderingen op gang gebracht in de richting van het kapitalisme. De rol van de overheid werd teruggedrongen en het particulier initiatief werd aangemoedigd. Met een doelgericht programma werden overheidsbedrijven geprivatiseerd vanaf begin jaren 90.

Poetin heeft geleidelijk aan een aantal democratische vrijheden terug ingeperkt.

Om herkozen te worden gebruikte Poetin vergelijkbare campagne-strategieën als Johnson en Trump.

Met onjuiste voorstellingen van ongewenste verkiezingsuitkomsten – niet gebaseerd op feiten - wordt opgeroepen om op hen te stemmen. Verkiezingscampagnes worden gefabriceerd voor doelgroepen; verkiezingen appelleren niet of nauwelijks meer aan een gemeenschappelijke ideologie.

Geopolitiek gaat net als politiek over gedeelde belangen en over verdeelde belangen.

Er waren tijden dat Poetin toenadering zocht tot de VS en Europa. Geopolitiek gezien was dat een wenselijk scenario geweest met het oog op de lange termijn belangrijkste grootmachten: China en de VS.

Om zijn persoonlijke belangen en die van de Russen veilig te stellen heeft hij gemeend juist nú deze oorlog te moeten beginnen. De timing lijkt optimaal gekozen – mogelijk al jaren geleden bepaald.

Poetin wil voortleven in de te schrijven geschiedenis

Dát hij geschiedenis schrijft staat vast. Belangrijke politici (van der Leyen, Scholz, Timmermans) doen uitspraken in de sfeer van: de wereld is niet meer hetzelfde als voorheen omdat een democratisch en soeverein Europees land is binnengevallen. Terugkijkend is een evolutionair beeld op te maken: de persoon Poetin (zijn persoonlijkheid, eigenschappen, ervaringen) en diverse macro-factoren hebben over een periode van 40 jaar tot deze oorlog geleid. Hóe Poetin de geschiedenis ingaat kan vandaag niemand voorspellen.

Tegenlicht wijdde een aantal jaren geleden een uitzending aan het miljarden-paleis dat Poetin aan het bouwen was aan de Kaspische Zee. Dat paleis is inmiddels klaar: het heeft veel grandeur en is tegelijkertijd een onbenaderbare en onneembare vesting. Daarbij valt te denken dat hij een eigen “het-Louvre” wil vestigen. In de Middeleeuwen begon het Louvre als een strategisch gesitueerd kasteel, het werd een paleis omstreeks 1340, en na enkele

eeuwen rijke historie werd het in 1793 als museum geopend. Op YouTube wordt het paleis van Poetin vergeleken met het kasteel van Versailles, dat overigens vanaf 1792 nationaal museum is. Geld kun je niet meenemen in het graf. Het paleis van Poetin kan enkele eeuwen mee. Een museum in het verschieft?

Losgezongen van de wereld van vandaag?

Poetin zou toenemend onthecht zijn van gewone burgers en van de realiteiten van de veranderende wereld. In hoeverre dat waar is weten we niet met zekerheid. Journalisten praten elkaar voortdurend na. Dat hij bang is voor corona: kan zo zijn. Misschien is hij wel immuun gecompromitteerd. We zien beelden waar hij op zeer grote afstand zit van zijn gesprekspartners. Het roept een beeld op van bezorgdheid om zijn eigen veiligheid. Marx en Lenin wilden een privé kok (opa) uit angst om vergiftigd te worden. Ook wordt het beeld gewekt van iemand die weinig in aanraking komt met gewone mensen, met burgers uit de straten van Moskou en boeren op het platteland. Nina Belyaeva zei dat de Russen in 5 jaar zo sterk veranderd waren dat terugkeer naar het oude systeem niet meer denkbaar was. Zouden de Russen sinds 1990 niet zozeer veranderd zijn dat ze een zone van neutrale bufferstaten tussen Rusland en de NAVO-landen noodzakelijk blijven vinden?

Veel Russen hebben inmiddels een mobiel, spreken Duits of Engels, en velen hebben internationale relaties – vrienden en familie buiten Rusland. Moskou is een rijke stad en een dure stad geworden.

Zou het kompas van Poetin nog voldoende kunnen bewegen op het sentiment van de bevolking?

Het gaat heel veel slimme technologie kosten en langdurige censuur langs alle nieuwskanalen om het Russisch volk een rad voor ogen te blijven draaien met desinformatie. Die slimste en jongste generatie ICT-ers, die als eerste de werkelijkheid oppikken in het westers nieuws moeten dan ook nog bereid zijn de leugens te helpen verspreiden.

Samenvattend

Had de geschiedenis ook een andere loop kunnen hebben? We weten het niet maar het antwoord lijkt van wel.

Voor Poetin is er logica in de situatie waarin hij zichzelf nu aantreft. Rusland heeft macht en invloed verloren zien gaan, Poetin heeft leren incasseren. Waar de verliesbelevingen begonnen zijn valt te betwisten maar laten we zeggen met de val van de Berlijnse muur in 1989. Wanneer hij de historie vanaf de Unie van Socialistische Sovjet Republieken extrapoleert naar de toekomst dan zal het Rusland – zoals we dat nu kennen - in de toekomst blijven verliezen. Tenzij Poetin nu handelt, onderhandelt.

Als hier waarheid in zit dan is het zaak dat hij (weer) bereid wordt en ook bereid blijft dit anders te gaan zien. Westerse onderhandelaars kunnen en moeten de dialoog blijven zoeken en een basis aanreiken voor nieuwe te delen lange termijn perspectieven. Een andere extrapolatie uit de USSR-tijd naar 2050 – 2060, mét economische vooruitzichten, met allianties, regeringsvormen, technologische vooruitgang, gedeelde welvaart op een duurzame aarde.

Al met al

Tot zover een poging tot enige duiding en verklaring, geen goedpraten van oorlog. Oorspronkelijk stelde ik mezelf de vraag voor deze column:

“Hoe lang is het geleden dat door een vrouw een oorlog werd begonnen?”

Aan het einde van deze column stel ik mezelf deze vraag niet meer. Nu is het beter tot me doorgedrongen dat dit een proces van vele jaren was dat toevallig op 22-02-2022 wereldkundig werd.

De vraag is geworden: zou een vrouw zich kunnen ontpoppen tot een leider met zoveel macht en invloed, met zo weinig tegenspraak en met zo veel bloed aan de handen in een vereenzaamd en liefdeloos bestaan?

De dochters van Poetin zijn 35 en 36 jaar. Hij heeft een kleindochter. Geruchten zeggen dat hij zelf nog een dochttertje heeft gekregen bij een vriendin. Wanneer hij nog over enig gevoelsleven beschikt, dan mogen we voor de toekomst hopen dat het deze vrouwen zijn die Poetin op het spoor terugbrengen van vrede en medemenselijkheid.

Bronnen

<https://www.ft.com/content/c039db89-7201-4875-b31f-b41a511496f1>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Poetin

<https://www.youtube.com/watch?v=w3aNalf0sOg>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/02/24/15-boeken-om-de-oorlog-in-oekraïne-beter-te-begrijpen-a4093513>

<https://www.montesquieu->

[instituut.nl/id/vlqueg7e2swv/nieuws/poetins_oorlog_reactie_eu_en_vs_met](https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vlqueg7e2swv/nieuws/poetins_oorlog_reactie_eu_en_vs_met)

https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm Punt 23.

[https://edition.cnn.com/interactive/2022/02/europe/russia-ukraine-crisis-poll-](https://edition.cnn.com/interactive/2022/02/europe/russia-ukraine-crisis-poll-intl/?utm_source=POLITICO.EU&utm_campaign=8fbba98f5f-)

[intl/?utm_source=POLITICO.EU&utm_campaign=8fbba98f5f-EMAIL_CAMPAIGN_2022_02_24_06_04&utm_medium=email&utm_term=0_10959edeb5-8fbba98f5f-189979981](https://edition.cnn.com/interactive/2022/02/europe/russia-ukraine-crisis-poll-intl/?utm_source=POLITICO.EU&utm_campaign=8fbba98f5f-EMAIL_CAMPAIGN_2022_02_24_06_04&utm_medium=email&utm_term=0_10959edeb5-8fbba98f5f-189979981)

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Rusland>

<https://scientias.nl/gevolgen-van-de-oorlog-in-oekraïne-reiken-tot-mars/>

<https://www.youtube.com/watch?v=rkuhWA9GdCo>

https://www.youtube.com/watch?v=v_DWbBmTZ2g

<https://www.youtube.com/watch?v=JrMiSQAGOS4>

<https://www.youtube.com/watch?v=JrMiSQAGOS4>

https://www.npostart.nl/vpro-tegenlicht/24-02-2019/VPWON_1295407